

**Извештај о спроведеној *ex-ante* анализи ефеката
Предлога уредбе о проглашењу Споменика природе „Ковачевића пећина”**

ПРИЛОГ 2:

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Природа као добро од општег интереса за Републику Србију ужива посебну заштиту а Законом о заштити природе уређује се заштита и очување природе, биолошке, геолошке и предеоне разноврсности као дела животне средине.

Заштита природе спроводи се нарочито: утврђивањем и проценом стања, појава и процеса у природи и пределу; успостављањем и утврђивањем заштићених природних добара и система праћења њихове заштите; спровођењем мера заштите природе и предела; утврђивањем услова и мера заштите природе и заштићених природних добара и предела у просторним и урбанистичким плановима, пројектној документацији, основама и програмима управљања природним ресурсима у рударству, енергетици, саобраћају, водопривреди, пољопривреди, шумарству, ловству, рибарству, туризму и другим делатностима од утицаја на природу; одрживим коришћењем природних ресурса и заштићених природних добара и контролом њиховог коришћења успостављањем система управљања природним ресурсима и заштићеним природним добрима; изградом извештаја о стању природе, доношењем и спровођењем стратегија, програма, акционих и санационих планова и планова управљања; ублажавањем штетних последица које су настале активностима у природи, коришћењем природних ресурса или природним катастрофама; повезивањем и усклађивањем националног система заштите природе са међународним системом заштите природе; подстицањем научног и стручног рада у области заштите природе; обавештавањем јавности о стању природе и учествовањем јавности у одлучивању о заштити природе; подстицањем и промоцијом заштите природе, развијањем свести о потреби заштите природе у процесу васпитања и образовања; укључивањем локалних заједница у праћење стања, заштиту и унапређење природе.

Тренутна површина заштићених подручја је 677.484 ha или 7,65 % у односу на целокупну територију Републике Србије. Структура основних врста заштићених подручја по броју и површини је следећа: 5 националних паркова, 18 паркова природе, 20 предела изузетних одлика, 70 резервата природе, 38 културно-историјских подручја, 309 споменика природе и 6 заштићених станишта.

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Решења Предлога уредбе су у складу са:

Законом о заштити животне средине („Сл. гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 - др. закон, 43/2011 - одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - др. закон и 95/2018 - др. закон)

Законом о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др. закон),

Просторним планом Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/10),

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12),

Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10), и

Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08).

Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара, дефинисан је основни циљ који је усмерна на обезбеђивању услова за одрживо коришћење природних ресурса и добара, стварањем основе за постављање планова, програма и основа за сваки појединачни природни ресурс или добро. Специфичан циљ стратегије је повећање површине под заштићеним подручјима до 10 % до 2014. године, односно до 12 % до 2021. године

Специфични циљ у оквиру Националног програма заштите животне средине дефинисан је у правцу заштите природе као и утврђивање и спровођење заштите природних целина од значаја за Републику Србију.

Кључни национални приоритети Републике Србије, дефинисани Националном стратегијом одрживог развоја су заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину, коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације и успостављање система заштите и одрживог коришћења природних богатстава, тј. ресурса.

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Законом о заштити природе и актима о проглашењу заштићених подручја, заштићена подручја, као добра од општег интереса, стављају се у функцију спровођења укупне заштите и развоја природних ресурса и свих осталих вредности, специфичности и феномена. Актом о проглашењу заштићених подручја, прецизно се утврђује врста заштићеног подручја, режими заштите са забранама и ограничењима, специфични за одређено подручје које се проглашава заштићеним.

Просторним планом Републике Србије, површина заштићених подручја, која је планирана за заштиту до 2021. године је око 12%.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

Могући фактори угрожавања на подручју Ковачевића пећине пре свега су неконтроловане антропогене активности: губитак елемената геодиверзитета у виду атрактивног пећинског накита и биодиверзитета, који се огледа у присуству седам родова фосилне фауне (различитих родова сисара, плеистоценске и рецентне старости, од којих је најзначајнији пећински медвед), 12 врста фауне зглавкара и четири врсте слепих мишева (природне реткости) али и неконтролисана сеча шума, одлагања отпада и испуштање отпадних вода, уношење алохтоних биљних и животињских врста, такође, опасност представља и непланско и неадекватно уређење природног добра.

Локалитет Ковачевића пећине припада руралном брдско-планинском подручју. Улази у пећину се налазе на стрмој ненасељеној падини која је од засеока Ковачевићи одвојена долином Ковачевића реке. Земљиште на којем се налазе улази, као и читаво заштићено подручје су у приватном власништву. Ово су значајни фактори који доприносе повољном стању животне средине подручја Споменика природе и њеној високој очуваности.

Могућности угрожавања животне средине Споменика природе „Ковачевића пећина“ услед евентуалног ширења сеоског насеља у будућности су слабе. Према

садашњем стању на терену евентуални угрожавајући фактор за споменик природе и његове темељне вредности би могу представљати неконтролисане посете пећини и активности и захвати на евентуалном уређењу за масовне туристичке посете.

Обзиром да је подручје атрактивно за излетнике, планинаре, ловце, риболовце један од могућих фактора угрожавања подручја је нагомилавање отпада у зони Ковачевића пећине односно у долини Ковачевића реке или Церовачке реке. Потенцијалну претњу представља и ложење ватре у близини шуме.

5) Која промена се предлаже?

Ковачевића пећина, по јединственим морфолошким, спелеолошким, биолошким, палеонтолошким и естетско-амбијенталним карактеристикама и великом научном и образовно-васпитном значају, има својство природног добра и испуњава услове за заштиту у смислу одредаба Закона о заштити природе (Члан 28. и 31. „Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др. закон).

Први акт о заштити који се директно односио на природно добро донет је давне 1975. године. Решењем бр. 633-10/74-02, Скупштине општине Крупањ (одељење за општу управу), од 2. 06. 1975. године, Ковачевића пећина заштићена је као природни споменик. Овим актом о заштити дефинисана је и површина заштите која захвата 3 катастарске парцеле, 2693/2/3/5.

Површина простора који се предлаже за заштиту износи: 4.68.84 хектара. Просторни оквир заштите: Непосредна околина улаза у Ковачевића пећину и залеђе. Обухвата површине 18 катастарских парцела на територији КО Церова. Обухваћене су следеће катастарске парцеле: 2690, 2691, 2692, 2693/1, 2693/2, 2693/3, 2693/4, 2693/5, 2693/6, 2693/7, 2700, 2701/1, 2701/2, 2701/3, 2701/4, 2702/1, 2702/2 и 2703. Све у приватном власништву.

Како је природно добро задржало својства која га сврставају у природна добра која испуњавају услове за заштиту, након извршене ревизије припремљена је ова студија којом је дефинисана знатно већа површина за заштиту као и сви други елементи у складу са променама у законској регулативи, која је основа за продужетак заштите односно доношење новог Акта о заштити природног добра.

Уредбом се предлаже проглашење заштите Споменика природе „Ковачевића пећина”, при чему се обезбеђује очување у изворном облику, репрезентативног примера пространог, хоризонталног, вијугавог и разгранатог подземног облика карстног рељефа развијеног у кречњацима палеозојске старости (карбон), који се састоји из четири јединствене целине укупне познате дужине 985 m, очувања елемената геодиверзитета у виду атрактивног пећинског накита и биодиверзитета, који се огледа у присуству седам родова фосилне фауне (најзначајнији пећински медвед), 12 врста фауне зглавкара и четири врсте слепих мишева (природне реткости) али и повећава укупна површина под заштитом (у планском периоду до 2021. године до 12% територије Републике Србије).

6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Сагласно Закону о заштити природе на основу изнетих природних и створених културних вредности и значаја са аспекта очувања репрезентативног примера пространог, хоризонталног, вијугавог и разгранатог подземног облика карстног рељефа развијеног у кречњацима палеозојске старости (карбон) на малом простору, као и на научној и стручној основи изнетој у Студији, стекли су се услови за заштиту овог природног добра.

Ковачевића пећина представља најдужи и најзначајнији спелеолошки објекат у овом делу западне Србије и једина је позната пећина у Србији развијена у кречњацима

палеозојске старости (карбон). Унутар пећине заступљен је атрактиван, јединствен пећински накит; већином сталагмити, затим сталактити, саливи, бигрене каде, драперије и др. Јединствени су високи витки сталагмити од којих су многи срасли са кратким сталактитима. Дно је читавом дужином прекривено кластичним седиментима, већином жутом глином, која у влажном периоду године представља тешко проходно блато.

Како је природно добро задржало својства која га сврставају у природна добра која испуњавају услове за заштиту, након извршене ревизије од 2005. године и усклађивањем акта о заштити са најновијом законском регулативом, припремљена је студија 2012. године.

Завод за заштиту природе Србије, Београд, је обавио ревизију заштићеног подручја и сходно одредбама члана 42. Закона о заштити природе, припремио је и доставио Министарству заштите животне средине Студију заштите Споменика природе „Ковачевића пећина”, као стручно-документациону основу за израду акта о проглашењу заштићеног подручја.

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Предлог уредбе ће имати директан утицај на Туристичку организацију општине Крупањ која је добила обавезу да буде управљач, као и на јединицу локалне самоуправе на чијој територији се налази.

Заштита Ковачевића пећине као споменика природе, у селу Церова, засеок Ковачевићи, у контексту социјалних ефеката имала би утицај на подизање свести локалног становништва о потреби заштите природних вредности, али и значај у развоју делатности у непосредном окружењу заштићеног природног добра.

Туристички потенцијал природног добра није велики. Простор испред пећине и улазни део пећине може бити допунски туристички садржај – излетиште, чије би извесно уређење и коришћење било позитивно прихваћено од стране локалног становништва и шире заједнице. Локално становништво деценијама уназад користи овај простор за традиционални излет са обедом за Српску Нову годину, односно Нову годину по Јулијанском календару (14. јануара).

Ако посете пећини постану масовније, неопходно је и је организовање чуварско-водичке службе. Управљање овим природним добром свакако подразумева да у најкраћем року буде организована чуварска (водичка) служба, али и развијени други кадровски и организациони потенцијали, који ће омогућити очување, унапређење, али и одрживо коришћење подручја природног добра – у научно-истраживачке, туристичке и друге сврхе.

Други економски ефекти у процесу заштите и афирмације Ковачевића пећине зависе од директног одговора и организованости локалне заједнице и самоуправе који у овим оквирима могу да пронађу своје економске интересе (продаја сувенира и различитих производа из домаће радиности, презентација етносадржаја кроз угоститељство, музеологију, манифестациони туризам и друго).

Заштита Ковачевића пећине као споменика природе, у контексту социјалних ефеката имала би утицаја код локалног становништва у смислу повећања нивоа свести о вредностима и значају овог природног добра и природних добара уопште.

Остали економски ефекти у процесу заштите, развоја и одрживог коришћења је у заинтересованости и препознавању локалне и шире друштвене заједнице у могућностима коришћења простора Ковачевића пећине, али и читавог подручја села Церова и засеока Ковачевићи. Уколико ова заинтересованост и препознавање могућности изостану Ковачевића пећина ће остати заштићено природно добро које се неће користити, односно природно добро за које ће се јављати спорадична и повремена

заинтересованост, у различитом контексту (туристичке посете, научно-истраживачки рад, едукативни садржаји и друго).

„Оживљавањем“ природног добра створили би се предуслови да у његовом окружењу дође до развоја компатибилних делатности које су у сагласности са очувањем природе (органска пољопривреда – производња здраве хране, екотуризам и друго).

8) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

Жељена промена се остварује у складу са документима јавних политика наведеним у оквиру одговора на питање 2. у Прилогу 2.

9) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Промена се остварује у оквиру важећих прописа, односно Законом о заштити природе прописано да се проглашење споменика природе спроводи доношењем уредбе.

10) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (*status quo*).

Одустајањем од интервенције не би се променила укупна површина заштићених подручја.

11) Какво је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Категорија природног добра према класификацији националног законодавства I категорија – заштићено подручје међународног, националног, односно изузетног значаја, на основу Закона о заштити природе.

Категорија природног добра према класификацији Светске Уније за заштиту природе (IUCN)

Категорија III – Природни споменик или обележје (Natural Monument or Feature)

Категоријом III заштићених подручја издвајају се и штите одређене природне вредности и добра, која могу бити рељеф, морска хрид или пећина, геолошке појаве (фосилна лежишта, геолошки профили, спелолошки објекти, водопади, и др.) или живе форме (шума, парк шума, паркови, појединачна стабала, и др.). Ово су најчешће мала подручја по површини и обично веома атрактивна за посетиоце.

IUCN листа националних паркова и заштићених подручја (United Nations List of National Parks and Protected Areas): Не уписује се због мале површине (испод 100 ha).

Листа светске баштине (World Heritage List) и друге међународне листе: нема основа за предлагање.

Према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС”, број 97/15) СП „Ковачевића пећина”, сврстава се у II категорију –односно великог значаја, на основу аутентичности, репрезентативности, пејзажне атрактивности и очуваности добра.

Ова уредба представља акт којим су принципи заштите природе из Закона о заштити природе примењени у конкретном заштићеном подручју.

У складу са тим, овом уредбом прописано је да се на Споменик природе „Ковачевића пећина“, примењују прописи о заштити природе.

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Општи циљ Републике Србије је да обезбеди систем за примену донетих закона у циљу заштите, управљања и унапређења стања заштићених подручја се заснива на успостављању ефикасне заштите постојећих заштићених подручја, повећању укупне површине под заштитом (у планском периоду до 2021. године до 12% територије Републике Србије), успостављању националне еколошке мреже и идентификацији подручја за европску еколошку мрежу НАТУРА 2000, као и изградњи ефикасног система управљања подручја која су обухваћена наведеним мрежама.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доведе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Циљ заштите локалитета Споменика природе „Ковачевића пећина” је заштита, у изворном облику, репрезентативног примера пространог, хоризонталног, вијугавог и разгранатог подземног облика карстног рељефа развијеног у кречњацима палеозојске старости (карбон), са значајним елементима геодиверзитета у виду атрактивног пећинског накита као и биодиверзитета, који се огледа у присуству седам родова фосилне фауне (различитих родова сисара, плеистоценске и рецентне старости, од којих је најзначајнији пећински медвед), 12 врста фауне зглавкара и четири врсте слепих мишева (природне реткости).

Предметном променом се: успоставља ефикасна заштита и управљање заштићеним подручјем, унапређују мере (конзервација, санација – ревитализација и рекултивација) и режими заштите и мониторинга стања заштићеног подручја, уводи принцип адаптивног управљања у планове управљања заштићеним подручјем, унапређују и осавремењују планови управљања заштићених подручјем, заснива информациони систем заштићеног подручја и његово повезивање са Националном инфраструктуром геопросторних података.

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Предлогом уредбе о проглашењу Споменика природе „Ковачевића пећина” општи и посебни циљеви су усклађени с важећим стратегијама и просторним планом из Прилога 2. питање 2.

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

На повећању укупне површине под заштитом до 12% територије Републике Србије у планском периоду до 2021. године.

Кључна питања за идентификовање опција јавних политика

1) Које релевантне опције (алтернативне мере, односно групе мера) за остварење циља су узете у разматрање? Да ли је разматрана „*status quo*” опција?

Узимајући у обзир значај локалитета, за остваривање циља разматране су опције да локалитет буде заштићен на локалном или републичком нивоу и на основу досадашњег искуства превагнуло је мишљење да треба да буде заштићено на нивоу републике, а опција „*status quo*” није прихватљива јер је у супротности са општим и посебним циљевима. У избору нивоа заштите, локални или републички, а на основу позитивног искуства са заштитом и очувањем сличних Споменика природе спелеолошког типа донета је одлука о заштити којом се остварују општи и посебни циљеви.

2) Да ли су, поред регулаторних мера, идентификоване и друге опције за постизање жељене промене и анализирани њихови потенцијални ефекти?

Нису разматране јер су за постизање жељених промена прописане јасне процедуре.

3) Да ли су, поред рестриктивних мера (забране, ограничења, санкције и слично) испитане и подстицајне мере за постизање посебног циља?

Подстицајне мере за постизање посебног циља прописане су чл. 107. и 108. Закона о заштити природе.

4) Да ли су у оквиру разматраних опција идентификоване институционално управљачко организационе мере које је неопходно спровести да би се постигли посебни циљеви?

Да, разматране су опције институционално управљачко организационих мера, али с обзиром на иницијативу и жељу Туристичко-спортској организацији општине Крупањ, Крупањ, да буде управљач Споменика природе „Ковачевића пећина”, као и на основу административно-техничке оспособљености и територијалног положаја предложеног природног добра за заштиту, одлучено је да управљач буде Туристичко-спортска организација општине Крупањ, Крупањ.

5) Да ли се промена може постићи кроз спровођење информативно-едукативних мера?

Није могуће.

6) Да ли циљне групе и друге заинтересоване стране из цивилног и приватног сектора могу да буду укључене у процес спровођења јавне политике, односно прописа или се проблем може решити искључиво интервенцијом јавног сектора?

Да могу, у овом случају укључена је Туристичко-спортска организација општине Крупањ, Крупањ, као управљач.

7) Да ли постоје расположиви, односно потенцијални ресурси за спровођење идентификованих опција?

Да, за спровођење идентификованих опција постоје расположиви ресурси.

8) Која опција је изабрана за спровођење и на основу чега је процењено да ће се том опцијом постићи жељена промена и остварење утврђених циљева?

Процедура и услови за избор и дефинисање управљача заштићеног природног добра дефинисани су чланом 67, Закона о заштити природе („Службени гласник Републике Србије“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10). Одредбама овог члана одабир управљача врши надлежни државни орган који доноси акт о заштити а на основу предлога Завода.

За спровођење жељене промене и остварење утврђених циљева, као и на основу консултација са органима Општине Крупањ и Туристичком-спортском организацијом општине Крупањ, Завод је препоручио да се за Управљача Споменика природе „Ковачевића пећина“ одреди Туристичко-спортска организација општине Крупањ, из Крупања.

Управљач, односно кандидат за управљача испуњава одређене услове који су прописани Правилником о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја ("Службени гласник РС", број 36/09, 88/10 и 91/10).

ПРИЛОГ 5:

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

Очување, унапређење, одрживо коришћење и приказивање природних и других вредности подручја Споменика природе „Ковачевића пећина” спроводи се према плану управљања који доноси управљач на период од десет година, са садржином и на начин прописан законом којим се уређује заштита природе. За спровођење ове уредбе у 2020. години нису потребна средства. У 2021. и наредним годинама финансијска средства ће бити планирана у оквиру лимита на размену министарства надлежног за послове заштите животне средине који ће бити опредељени од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.

До доношења Плана управљања, у складу са чланом 54. Закона о заштити природе, управљач ће вршити послове на основу годишњег програма управљања, који је дужан да донесе и достави министарству на сагласност у року од 60 дана од дана ступања на снагу ове уредбе. Годишњи програм управљања садржи нарочито: сажет приказ природних и других вредности заштићеног подручја, циљева заштите и одрживог коришћења, могућности и ограничења за њихово остваривање; детаљан приказ годишњих задатака на чувању, одржавању, унапређењу, приказивању и одрживом коришћењу заштићеног подручја за потребе науке, образовања, рекреације и туризма и укупног социо-економског развоја; приказ задатака на обележавању заштићеног подручја, заснивању информационог система и противпожарној заштити; приказ субјеката и организационих и материјалних услова за извршења програма, висине и извора потребних финансијских средстава.

На основу програма управљања заштићеног подручја за текућу годину на који је Министарство дало сагласност у складу са законом, субвенције се додељују управљачу. Додела субвенција врши по захтеву за доделу средстава субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које управљачи подносе на основу обавештења Министарства.

С обзиром да Споменик природе „Ковачевића пећина” обухвата малу површину, свега 4 ha 69a 00 m², изабрана опција неће имати веће утицаје на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року.

2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?

У складу са чланом 69. Закона о заштити природе средства за заштиту и развој заштићеног подручја обезбеђују се из: буџета Републике Србије; накнаде за коришћење заштићеног подручја; прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем (коришћење уређених и погодних терена, коришћење имена и знака, услуге управљача и улазак у заштићено подручје; средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе; и донација, поклона и помоћи, и других извора у складу са Законом.

3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?

Спровођење Предлога уредбе о проглашењу Споменика природе „Ковачевића пећина“ неће утицати на међународне финансијске обавезе.

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

Нема нових трошкова увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције.

5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?

Из буџета Републике Србије, а преко позиције Министарства заштите животне средине обезбеђена су средства за суфинансирање програма управљања, а управљач Туристичко-спортска организација општине Крупањ има могућност да додатна средства обезбеди и из сопствене делатности, буџета локалне самоуправе, као и путем донација, поклона и помоћи, као и других извора у складу са Законом.

6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Изабрана опција неће проузроковати расходе других институција.

ПРИЛОГ 6:

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Изабрана опција ће проузроковати трошкове везане за управљање заштићеним подручјем управљачу- Туристичко-спортској организацији општине Крупањ. Управљач је дужан да на прописан начин обележи Споменик природе „Ковачевића пећина” и његове спољне границе, најкасније у року од 12 месеци од дана ступања на снагу ове уредбе, као и да заснује дигиталну базу података, односно изради софтвереско решење о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за управљање за управљање Спомеником природе „Ковачевића пећина” у року од две године од дана ступања на снагу ове уредбе.

Активности на обележавању Споменика природе „Ковачевића пећина” и његове спољне границе, као и изради софтвереског решења о природним и створеним вредностима, непокретностима, активностима и другим подацима од значаја за

управљање Спомеником природе „Ковачевића пећина” суфинансираће се из буџета Републике Србије за 2021. годину, док ће остале активности, као што је успостављање чуварске службе, бити обавеза управљача.

Потенцијалну корист могу имати власници земљишта и микропривреда, кроз партиципацију у добити од комерцијалног коришћења подручја природног добра, продају домаће пољопривредне производе и рукотворине посетиоцима, поспешивање читавог комплекса делатности које се могу организовати кроз: сакупљачке делатности (обука берача и прерађивача, услови организованог откупа производа и слика), занате и израду сувенира, производњу локалних производа (сира и качкавала и др.), домаћу радиност: (плетење, хеклање, везење, ткање), презентацију етносадржаја кроз угоститељство, музеологију, манифестациони туризам и друго.

Развој туризма омогућава атрактиван брдски амбијент са очуваном природном средином погодном за одмор, спорт и рекреацију. Активна заштита природног добра и трајно коришћење простора мора бити заснована на принципима одрживог туризма. Неопходан је усмерен и плански развој простора, како би се омогућило очување природних ресурса, ограничила градња, очувала локална архитектура, обезбедили услови за производњу здраве хране и др.

Сеоска домаћинства у селима катастарске општине Церова, првенствено засеоку Ковачевићи, осим смештаја туриста, могла би да се баве производњом здраве хране за хотелске и угоститељске капацитете и тако се директно укључити у туристичку понуду краја. „Органска храна“ подразумева здраву и биолошки вредну храну чија се производња заснива на природним процесима и употреби органских материја (искључена је примена средстава за третман биљака синтетичког порекла). Поред тога, неискоришћен потенцијал овог подручја лежи и у сакупљању и преради шумских плодова: печурака, шипурка и др.

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Изабрана опција не утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Изабране опција не утичу на услове конкуренције.

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

Изабрана опција не утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација.

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

Изабрана опција не утиче на друштвено богатство и његову расподелу.

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца?

Управљач је дужан да формира и организује рад чуварске и стручне службе у складу са Законом о заштити природе.

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

Локалитет Ковачевића пећине припада руралном брдско-планинском подручју. Улази у пећину се налазе на стрмој ненасељеној падини која је од засеока Ковачевићи одвојена долином Ковачевића реке. Земљиште на којем се налазе улази, као и читаво заштићено подручје су у приватном власништву, које је и иницијатор заштите пећине. 1972. године, у том тренутку деца Ружа и Раде Марковић из засеока Ковачевићи, су на око 100 m од улаза прокопчили канал око метар дубине и око метар ширине на дужини од 9 m, и то на месту где је тада изгледало да се пећина слепо заврша када су открили већи и лепши, до тада непознати део пећине. Ово су значајни фактори који доприносе повољном стању.

Имајући у виду природне карактеристике и темељне вредности Ковачевића пећине, а пре свега:

- реткост да је развијена у палеозојским кречњацима,
- јединствено станиште са богатством живог света (са новим врстама ентомофауне и мешовитом колонијом слепих мишева) и
- разноврсност садржаја (морфолошки, биолошки, палеонтолошки, археолошки и амбијентални),

Ковачевића пећина као природно добро има научни, образовно-васпитни и еколошки значај, из више различитих научних дисциплина (спелеоморфологије, палеонтологије, биологије, екологије и др.). Споменик природе „Ковачевића пећина“ потенцијално има научно-истраживачку, образовно-васпитну, као и еколошку функцију. Оцењена функција представља потенцијал који Управљач даље у одређеној мери развија у процесу чувања и управљања заштићеним природним добром.

Интерес општине Крупањ је да се донесе нови акт о заштити Ковачевића пећине, који ће бити основна полазна документациона основа за спровођење мера заштите у циљу очувања заштићеног природног добра и његових темељних вредности. Обзиром на категорију Ковачевића пећине као природног добра, сходно одредбама Закона о заштити природе, акт о заштити се донеси и проглашава се заштићеним подручјем великог значаја, односно II категорије..

Туристичко-рекреативна организација општине Крупањ, чији је општина Крупањ и оснивач има интерес да управља Спомеником природе „Ковачевића пећина“ и да њоме употпуни туристичку понуду општине Крупањ за чије је подручје и основана. Општина Крупањ је, према ревизији од 2005. године изразила намеру да Споменик природе „Ковачевића пећина“ повери на управљање Туристичко-рекреативној организацији општине Крупањ, чији је оснивач.

Власници земљишта, као и друге породице које поседују земљиште у околини пећине, на коме се налазе улази у Ковачевића пећину имају следеће интересе: да се посете локалитету пећине не изводе без најаве, да партиципирају у добити од комерцијалног коришћења пећине, да продају домаће пољопривредне производе са подручја заштићеног природног добра уз помоћ Управљача и да пружају екосистемске услуге посетиоцима локалитета Ковачевића пећина.

Уредбом нису предвиђена ограничења и забране власницима земљишта по питању коришћења земљишта за пољопривредну производњу, док је по питању изградње објеката потребно прибавити услове заштите природе, сагласност управљача као све друге дозволе и сагласности прописане законом.

Материјалне и нематеријалне користи локално становништво може имати користи у поступку пружања екосистемских услуга посетиоцима заштићеног подручја

(контролисано коришћење заштићених врста и споредних шумских производа, коришћење природних ресурса, одрживи туризам, развој локалних гастрономских и традиционалних производа, израда и продаја сувенира, домаћа радиност и др.) а већ наведено у Прилогу 6 тачка 1).

Значај заштите пећине огледа се кроз очување њене природе, затим афирмације и презентације и коришћења овог простора на принципима одрживог развоја, што је интерес локалне али и шире друштвене заједнице, научне јавности и других заинтересованих страна.

Усклађивање потреба заштите, развоја и одрживог коришћења је неминовно и оно ће се реализовати са проглашењем новог акта о заштити, односно одређивањем Управљача, након чега следи доношење планских аката управљања природним добром који од тог момента постаје значајан чинилац који морају уважавати сви плански акти вишег реда (Регулациони планови, Просторни планови и друго).

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

Имајући у виду на је на простору предвиђеном за заштиту прописан режим заштите II степена, којим нису прописане ригорозне забране не постоји могућност штетног утицаја на неку специфичну групу.

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

Мере изабране опције би позитивно утицале на лица са посебним потребама уређењем стаза и едукативних програма у складу са њиховим потребама, као и на становништво руралних средина којима се кроз продају сувенира и локалних производа пружа могућност остваривања додатних прихода.

Питања за која је процењено да нису релевантна за проблематику уредбе, изостављена су из Извештаја о спроведеној анализи ефеката за документ јавне политике.

ПРИЛОГ 8:

Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

На подручју Споменика природе установљава се режим заштите II степена у коме се, у складу са чланом 35. Закона о заштити природе, могу остваривати управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра без последица по примарне вредности.

Режим заштите II степена - активна заштита, забрањује изградњу индустријских, металуршких и рударских објеката, асфалтних база, рафинерија нафте, као и објеката

за складиштење и продају деривата нафте и течног нафтног гаса, термоелектрана и ветрогенератора, лука и робно-трговинских центара, аеродрома, услужних складишта, магацина и хладњача, викендица и других породичних објеката за одмор, експлоатацију минералних сировина, тресета и материјала речних корита и језера, преоравање природних травњака, привредни риболов, уношење инвазивних алохтоних врста, изградњу објеката за рециклажу и спаљивање отпада и образовање депонија отпада;

2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?

Изабрана опција позитивно утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет геодиверзитета и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну јер се у пећини забрањује: улазак у пећину без одговарајуће дозволе и пратње Управљача, ломљење, изношење или на други начин оштећивање пећинског накита, отварање нових улаза, хватање, убијање и свако узнемиравање пећинске фауне, посебно слепих мишева, узимање фосилног и археолошког материјала из пећине, све друге активности унутар пећине које на било који начин могу угрозити и оштетити њене темељне (и све друге) вредности, насељавање врста животиња страних за природни живи свет овог подручја, у слободном простору. На заштићеном површинама изван пећине забрањује се: експлоатација минералних и неминералних сировина на целом заштићеном подручју, примарна прерада и предконцентрација сировина, депоновање примарних и секундарних јаловина, комуналног, индустријског и другог отпада, отпадних материјала свих врста и вишкова земље са откопа, као и нерегулисано формирање мрциништа и одлагање стајског ђубрива на заштићеном подручју, изградња индустријских, инфраструктурних, привредних, хидротехничких (брана, акумулација) и других објеката чији рад и постојање могу изазвати неповољне промене квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, лепоте предела и њихове околине, руковање отровним хемијским материјама, нафтним дериватима и другим опасним и штетним материјама, градња привредних, викенд и других објеката, свака промена постојеће морфологије терена и водотока, извођење земљаних, грађевинских и других радова којима се може оштетити, пореметити или угрозити заштићено природно добро и његова околина, просецање нових саобраћајница изузев приступног пута, каптирање извора, израда водозавата и дубоких бушотина, које би могле имати утицаја на ниво подземних вода у карстном систему пећине, уништавање шумских комплекса и чиста сеча, крчење вегетације и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке ерозије и неповољне промене предела.

На подручју Споменика природе ограничавају се следеће активности: планирање и уклањање кластичног материјала од ископавања на површинама испред улаза и материјала који је настао прокопавањем пролаза у пећини, постављање капија или врата на пећинске улазе, уређење пећине само на уређење канала између два улаза, као и дела Главног канала до прокопаног сужења (без бетонирања), сакупљање примерака пећинске фауне у научне сврхе, узимање фосила и археолошких артефаката у научне сврхе, изградња објеката и извођење радова, односно инфраструктурно опремање, које је у функцији презентације и заштите природног добра - уређење саобраћајница, прихватних површина, и др, радови на прикладном уређењу простора сеоских домаћинстава, односно објеката, дворишта и окућница на заштићеним површинама изван пећине, кресање лисника.

3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?

Изабрана опција не утиче на здравље људи.

4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?

Радови ван заштићеног простора за које се основано претпоставља да могу имати неповољне и штетне последице на заштићено подручје, подлежу процедури израде Студије процене утицаја и добијања сагласности у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10-исправка).

5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

Ближе услове одржавања реда и понашања власника и корисника земљишта и посетилаца на заштићеном подручју, утврдиће Управљач посебним актом.

Чланом 8. предметне Уредбе прописано је да је „Управљач је дужан да обезбеди спровођење режима заштите, односно унутрашњи ред и чување заштићеног подручја у складу са правилником о унутрашњем реду и чуварској служби који доноси уз сагласност Министарства у року од шест месеци од дана ступања на снагу ове уредбе.“

ПРИЛОГ 9:

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

У члану 7. Предлога уредбе о проглашењу Споменика природе „Ковачевића пећина” за управљање се поверава Туристичко-спортска организација општине Крупањ, Крупањ

Министарство је утврдило да предложени управљач у потпуности испуњава прописане услове за управљача заштићеног подручја, располаже респективним искуствима на пословима очувања и презентације природних вредности и стално је присутно на заштићеном подручју и његовој околини.

Детаљне обавезе управљача прописане су чланом 68. Закона о заштити природе.

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

Чланом 67. Закона о заштити природе прописано је да „Заштићеним подручјем управља правно лице (у даљем тексту: управљач), које испуњава стручне, кадровске и организационе услове за обављање послова очувања, унапређења, промовисања природних и других вредности и одрживог коришћења заштићеног подручја.“

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

За реализацију изабране опције није било потребе извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно Министарства заштите животне средине, које у складу са чланом 101. Закона о заштити природе обавља управне послове заштите природе као и Завода за заштиту природе, који у складу са чл. 102. и 103. Закона о заштити природе обавља стручне послове заштите природе и природних добара која се налазе на територији Републике Србије

4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

Да, изабрана опција је у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика.

5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

Не, изабрана опција не утиче на владавину права и безбедност.

6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

Да, изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе јер сагласност на План управљања који доноси управљач на период од десет година као, Годишњи програм управљања, Правилник о унутрашњем реду и чувању заштићеног подручја и друга управљачка документа даје Министарство надлежно за послове заштите природе.

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Јачање система управљања, сарадња са управљачима и контрола њиховог рада реализована је кроз пружање стручне помоћи запослених у ресорном министарству при изради управљачких докумената, одржавање консултативних састанака и сарадња на терену. Континуирано се одржавају састанци са управљачима и корисницима заштићених подручја.

Министарство надлежно за послове животне средине сваке године организује тематске семинаре за управљаче заштићених подручја, где се одређени проблеми анализирају кроз организовање радионица, трибина, презентација и др.

ПРИЛОГ 10:

Кључна питања за анализу ризика

1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?

Јавни увид у Нацрт уредбе о проглашењу и студију заштите Споменика природе „Ковачевића пећина” одржан је у трајању од 20 дана, у периоду од 27. новембра до 16. децембра 2019. године у просторијама Министарства заштите животне средине и Завода за заштиту природе Србије (јавни оглас је објављен 27. новембра 2019. године у листу „Политика”, на Krupanj-info.rs, у Лозничким новинама, на огласној табли, на сајту Општине, на Радију Крупањ). Све ближе информације о месту излагања, као и потребна објашњења, могла су се добити у службама Министарства заштите животне средине и Завода за заштиту природе. Физичка и правна лица су могла у току трајања јавног увида, закључно са 16. децембром 2019. године, доставити у писаној форми примедбе на документа о заштити Министарству заштите животне средине, поштом или на писарницу, са назнаком „СП Ковачевића пећина - јавна расправа о заштити”.

Јавна расправа и јавна презентација одржани су 13.12.2019. године, са почетком у 1100 часова у просторијама Скупштине општине Крупањ, Маршала Тита бр. 2, Велика сала.

На јавној расправи су учествовали су представници Министарства заштите животне средине, Завода за заштиту природе, представници општинске управе Крупањ, мештани засеока Ковачевићи, као и председник месне заједнице Церова, представници Туристичко-спортске организације општине Крупањ и ПССС „Пољосавет” д.о.о. Лозница.

Извештај о спроведеном јавном увиду, јавној расправи и јавној презентацији нацрта уредбе о проглашењу и студије заштите Споменика природе „Ковачевића пећина” објављен је на сајту Министарства заштите животне средине.

Студију заштите Споменик природе „Ковачевића пећина” презентовао је Милорад Кличковић из Завода за заштиту природе Србије. Истакао је да је Студија заштите урађена у складу са Законом о заштити природе и резултатима извршених истраживања а садржи основне вредности природног добра, основне карактеристике, режиме заштите, перспективе одрживог развоја, управљање – доношење нових управљачких аката и ограничења из нацрта Уредбе. Нагласио је да је Ковачевића пећина већ под заштитом од 1975. године као Природни споменик и да се на ревизији заштите ради од 2005. године. СП „Ковачевића пећина” налази се у западној Србији на територији општине Крупањ, у атару села Церова, засеок Ковачевићи, КО Церова. Према структури површина КО Церова по власништву, целокупна површина од 4 ha 68 a 84 m² у обухвату заштићеног подручја је у приватном власништву. На подручју СП „Ковачевића пећине” успоставља се режим заштите II степена. На основу домаћег законодавства сврстава се у другу категорију заштите, односно од великог, регионалног значаја, а по IUCN класификацији спада у трећу категорију заштите. На подручју предложеном за заштиту, у кречњацима палеозојске старости (карбон), развијен је подземни карстни облик рељефа у виду пространог, вијугавог и разгранатог хоризонталног канала укупне познате дужине од 985 м, са атрактивним пећинским накитом – високи сталагмити срасли са кратким сталактитима, саливи, бигрене каде, драперије и др. Пећина се састоји из четири дела: улазног дела са два отвора, главног канала, канала са кадама и блатног канала. У Ковачевића пећини пронађено је 12 различитих представника артроподске фауне од којих су две врсте гујиног чешља (*Diplopoda*) нове врсте за науку, једна подврста је ендемична за Србију, а пет врста су балкански ендемити. Пећина је значајна и као станиште слепих мишева који у Србији имају статус строго заштићених врста и налазе се на међународној IUCN листи глобално угрожених врста – велики потковичар (*Rhinolophus ferrumequinum*), медитерански потковичар (*Rhinolophus euryale*), мали потковичар (*Rhinolophus hipposideros*) и дугокрили љиљак (*Miniopterus schreibersii*), а посебно због јединствене мешовите колоније великог потковичара и дугокрилог љиљка. Пећина је значајан палеонтолошки локалитет на ком су пронађени фосилни остаци 7 представника различитих родова сисара, плеистоценске и рецентне старости, од којих је најзначајнији налаз пећинског медведа (*Ursus spelaeus*). Милорад Кличковић навео је забране и ограничења која ће се морати поштовати након ступања на снагу Уредбе о проглашењу Споменика природе „Ковачевича пећина”. Такође је предочио и које су обавезе управљача по Закону, у смислу кадровске и стручне оспособљености. У погледу уређења пећине, изнео је своју наду да ће се у будућности увести модеран начин уређења са што мањим утицајем људског фактора на вредности пећине. У том смислу предложио је уређење без бетонских стаза и увођења вештачког осветљења, које утиче на загревање пећине и развој организама, који нарушавају њен изглед. Предложио је и да се смањи број посетилаца, којима би се обезбедили шлемови и адекватна обућа за обилазак пећине.

Лидија Стевановић из МЗЖС истакла је да су обавезе управљача да: организује чуварску службу; обележи заштићено подручје; донесе план управљања, годишњи програм управљања и акт о унутрашњем реду и чуварској служби; обавештава

кориснике заштићеног подручја о могућностима за обављање радова и активности; учествује у поступку утврђивања накнаде за ускраћивање или ограничавање права коришћења; издаје сагласности и одобрења; прати стање и води евиденције о природним вредностима, непокретностима и људским активностима; утврђује и наплаћује накнаде за коришћење заштићеног подручја. Упознала је присутне са начином суфинансирања Програма управљања заштићеним подручјима из буџета Републике Србије. Пре него што су заинтересовани могли да изнесу своја питања, сугестије или недоумице, Лидија Стевановић је појаснила даљу процедуру, након истека јавног увида, која подразумева слање предлога уредбе ресорним министарствима ради прибављања позитивних мишљења, након чега Влада доноси уредбу, што представља званично проглашење заштићеног подручја и званично проглашење управљача.

Драган Благојевић, власник једне од три парцеле, на којима се налази ЗП, питао је која су ограничења за власнике имања која се налазе у близини пећине. Лидија Стевановић објаснила је да ће локално становништво моћи да обавља послове као и до сада, да традиционалан начин бављења пољопривредом и употреба вештачких ђубрива није забрањена, али да ће за употребу одређених хемијских средстава за заштиту биља бити у обавези да траже од Завода услове заштите и сагласност министарства.

Рајко Ковачевић, председник месне заједнице Церове, и један од власника имања у близини пећине, питао је одакле почиње заштита, да ли је јужно од реке и да ли не прелази реку, јер мештанима није најјасније које парцеле улазе у заштиту. Милорад Кличковић објаснио је да заштита није узета у обзир са друге стране реке, те да су уведене забране на површини изнад пећине, да не би дошло до сливања штетних материја у пећину.

Лидија Стевановић је упутила мештане да сарађују са управљачем, који им, уз консултације са министарством може изаћи у сусрет за сва њихова питања и недоумице, и да се, такође, увек могу обратити и самом министарству.

Зоран Стојановић, општинска управа Крупањ, изнео је недоумицу у вези тачне површине ЗП. Одговорено му је да је тачна површина 4 ha 68 a 84 m². Такође је рекао да је у ранијем периоду инспектор из Шапца наложио градским властима да обележе пећину, те да је то благовремено и учињено.

Драган Благојевић је у другом јављању изнео сумњу да једна парцела није унета на графичком приказу. Лидија Стевановић је навела да ће у наредном периоду управљач свакако морати да идентификује границе заштићеног подручја и означи границе. Милорад Кличковић је рекао да врло лако може да се изврши провера координата и да се поново исцртају границе, али да то неће утицати на сам текст уредбе.

Раде Марковић из Туристичко-спортске организације општине Крупањ и мештанин села Церове сматра да су границе заштићеног подручја добро уцртане на графичком приказу, како је он проверио на Геосрбија по катастарским парцелама. По његовим речима, на тој локацији заступљени су шума, на површини изнад пећине њиве, пашњаци и по нека ратарска култура. Људи се углавном баве воћарством и јако мало сточарством, тако да локално становништво није угрожено забранама и ограничењима из Уредбе.

Ружа Јакшић, на чијем се имању налази део заштићеног подручја, а чија је ћерка радила семинарски рад на тему Ковачевића пећине и бавила се катастарским парцелама које улазе у обухват ЗП, сматра, такође, да су границе добро исцртане.

Лидија Стевановић и Милорад Кличковић закључили су да ће се свакако извршити провера граница подручја пре доношења акта о проглашењу.

Александар Петровић, директор Туристичко-спортске организације општине Крупањ захваљујући свима који су радили на доношењу Уредбе, изразио је наду да ће

проглашење ЗП донети добробит локалној заједници, јер ће се пре свега средити стање на терену и да мештани неће трпети и да ће моћи обављати своје активности као и до сада.

Лидија Стевановић нагласила је да ће Министарство и ЗЗПС помоћи управљачу у наредном периоду, нарочито у почетку око израде управљачких аката и изразила наду да ће локално становништво моћи продајом својих производа посетиоцима имати финансијских бенефита од заштите.

2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције? Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?

Средства потребна за спровођење ове уредбе у 2020. нису потребна.

У 2021. и наредним годинама финансијска средства биће планирана у оквиру лимита на размену министарства надлежног за послове заштите животне средине који ће бити опредељени од стране Министарства финансија у складу са билансним могућностима.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

За спровођење изабране опције не постоји још неки ризик.